

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Socialtjänsten – Integritet – Effektivitet (SOU 2009:32) – Betänkande av Socialtjänstdatautredningen (S2007:09)

I betänkandet lägger Socialtjänstdatautredningen fram ett antal förslag till åtgärder som syftar till att effektivisera och kvalitetssäkra socialtjänsten i sig och socialtjänstens samverkan med hälso- och sjukvården. Datainspektionen har granskat dessa förslag huvudsakligen utifrån sin uppgift att verka för att människor skyddas mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter.

Sammanfattning

Datainspektionen välkomnar att personuppgiftsbehandlingen inom socialtjänsten och hos Socialstyrelsen ges en noggrannare författningsreglering än idag. Datainspektionen konstaterar också att utredningen noga har fullgjort det uppdrag som framgår av utredningens direktiv.

Datainspektionen avstyrker emellertid förslagen i de delar som dessa innebär:

- en utökning av möjligheterna och skyldigheterna för socialtjänsten att lämna personuppgifter till Socialstyrelsen
- en utökning av möjligheterna för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och Socialstyrelsen att utbyta personuppgifter vid gemensam verksamhetsuppföljning

Datainspektionens närmare synpunkter

Allmänt

Det bör ligga i allas intresse att socialtjänsten blir mer effektiv, att kvaliteten på insatser inom socialtjänsten säkerställs och att detta även ska gälla vid samverkan mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

De förändringar som Socialtjänstdatautredningen föreslår innebär emellertid att utlämnandet av personuppgifter från socialtjänsten och hälso- och sjukvården ökar i betydande omfattning. Därvid syftar de största nyheterna i för-

slaget inte till att förbättra insatserna för den enskilde direkt, utan endast indirekt genom att verksamheterna förutsätts kunna förbättras genom ett omfattande utbyte av uppgifter om klienter och patienter i verksamheterna. Datainspektionen ifrågasätter att behovet av att förbättra socialtjänsten och dess samverkan med hälso- och sjukvården, kan rättfärdiga en så omfattande kartläggning, insamling, spridning och hantering av uppgifter på individnivå om en stor andel av landets befolkning som utredningen haft att föreslå en reglering kring. Vilka proportionalitetsbedömningar som ligger till grund för ett sådant omfattande informationsutbyte av integritetskänsliga uppgifter om enskilda klienter och patienter finns heller inte redovisat. Datainspektionen vill i sammanhanget särskilt hänvisa till vad Integritetsskyddskommittén anför i sin sammanfattande analys kring proportionalitetsprincipens tillämpning (se SOU 2007:22 s. 449 f.).

Förslaget måste enligt Datainspektionens mening anses som ett paradigmskifte där man, utan till synes närmare överväganden i fråga om proportionalitet, lämnar den försiktighet och det integritetsskyddsperspektiv som hittills präglat lagstiftningen inom socialtjänsten och sjukvården.

För att bara ge ett exempel på den principiella förändring som förslaget skulle innebära, kan en av de föreslagna ändringarna i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, lyftas fram. Idag ska socialnämnderna lämna ut personuppgifter till Socialstyrelsen för ”angelägna statistiska ändamål” (12 kap. 5 § SoL). I den föreslagna lydelsen ska socialnämnderna till Socialstyrelsen i stället lämna ut sådana personuppgifter ”som styrelsen behöver i sin verksamhet”.

Datainspektionen kan på föreliggande underlag inte ställa sig bakom de delar av förslaget som innebär en utökning av skyldigheterna och möjligheterna att lämna och utbyta personuppgifter.

Härutöver har Datainspektionen följande synpunkter på förslaget.

Avsnitt 11.2.2

På sid. 287 i betänkandet sägs att det i de nya lagarna inte bör tas in några hänvisningar till 9 § första stycket c) och d) personuppgiftslagen. I utredningens författningsförslag hänvisas emellertid till 9 § personuppgiftslagen i sin helhet.

På sid. 288 i betänkandet sägs att det inte behövs någon hänvisning till 22 § personuppgiftslagen, eftersom man vill utöka möjligheterna att använda personnummer. Datainspektionen konstaterar att detta innebär att personnummer kan hanteras utan andra restriktioner än 9 § personuppgiftslagen, vilket kan leda till ett ökat användande av personnummer även när det inte behövs

för de nya ändamål som utredningen föreslår. Därför föreslår Datainspektionen att den bestämmelse i den nuvarande lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter i socialtjänsten som reglerar behandlingen av person- och samordningsnummer (7 §) förs över till de nya lagarna.

På sid. 292 i betänkandet sägs att vite enligt allmänna rättsgrundsatser inte bör användas mellan statliga myndigheter, och att utredningen därför föreslår att ett förbud enligt 44 eller 45 §§ personuppgiftslagen i de nya lagarna inte får förenas med vite. Datainspektionen vill häremot poängtera att det i sammanhanget i första hand är fråga om kommunala myndigheter mot vilka ett eventuellt vite skulle riktas. Det är därför Datainspektionens uppfattning att inspektionen ska kunna använda sig av vite, när inte annat framgår av allmänna rättsgrundsatser.

Avsnitt 11.3.2

Datainspektionen anser att en naturligare utgångspunkt för en bedömning av en uppgifts riktighet är huruvida uppgiften återger en korrekt bild av ett sakförhållande. En annan sak är att det kan förekomma att även uppgifter som inte återger en korrekt bild av ett sakförhållande inte ska betraktas som oriktiga så länge uppgifterna korrekt anger ett visst händelseförlopp (jfr prop. 2007/08:116, Rättelse av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet m.m., sid. 12 ff).

Avsnitt 11.4.5

Utredningen väljer bort det alternativ som skulle innebära en presumtion för gallring så länge regeringen eller Riksarkivet inte beslutar om undantag. Mot bakgrund av att utredningens författningsförslag skulle innebära ett omfattande flöde av känsliga och integritetskänsliga personuppgifter, förordar Datainspektionen i stället det bortvalda alternativet.

Avsnitt 14

Av betänkandet framgår inte vad som menas med "utbyte av uppgifter mellan hälsodataregister och socialtjänstregister". Att det egentligen inte är registren som ska byta uppgifter med varandra är klart, men Datainspektionen anser att det behöver förtydligas hur ett "utbyte av information mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården på central nivå" ska ske rent konkret, liksom det även behöver förtydligas vad som menas med att ett utbyte av uppgifter "även ska kunna ske mellan [...] förordningar" (betänkandets sid. 363).

Avsnitt 11.2.6

Med hänsyn till att nuvarande reglering som huvudregel endast tillåter att namn och person-, samordnings- eller ärendenummer används som sökbegrepp, anser Datainspektionen att utredningen inte har presenterat tillräckligt

starka skäl för den föreslagna, generella utökningen av socialtjänstens och Socialstyrelsen sökmöjligheter till att även omfatta politiska åsikter och etniskt ursprung. Om sådana möjligheter införs, bör de ändamål för vilka sökning ska vara tillåten tydligt anges och avgränsas i lag.

Vidare kan noteras att det i annan lagstiftning där det anses nödvändigt att kunna använda känsliga personuppgifter som sökbegrepp, anges att känsliga personuppgifter får användas som sökbegrepp endast om det är *absolut nödvändigt* för syftet med behandlingen (exempelvis 1 kap. 12 § tredje stycket lagen (2007:258) om behandling av personuppgifter i Försvarsmaktens försvarsunderrättelseverksamhet och militära säkerhetstjänst.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Göran Gräslund i närvaro av chefsjuristen Hans-Olof Lindblom, datarådet Gaby Borglund och teamledaren Erik Janzon, föredragande.

Göran Gräslund

Erik Janzon